

Internationale samenwerking voor het behoud van waterrijke gebieden.

Een levensbelang voor de watervogels.

In de radorubriek 'Mens en Samenleving' van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk sprak hierover op 1 juni 1966 prof. dr. M. F. Mörzer Bruyns, hoofd van het RIVON te Zeist.

De water- en weidevogels staan de laatste tijd nogal in de belangstelling. Dat is begrijpelijk, omdat zij zo'n kenmerkend element vormen in het Nederlandse Landschap. De vele soorten eenden, de wilde ganzen en zwanen, de sterns en de meeuwen, de reigers en lepelaars van de moerassen en plassen behoren daartoe; eveneens de kieviten, grutto's, tureluurs, kemphanen, wulpen en watersnippen van onze graslanden en de ontelbare scharen steltlopers van de wadden en het deltagebied. Zij zijn niet alleen een natuurlijke rijkdom, maar ook een wezenlijk element van levensvreugde voor honderdduizenden natuurliefhebbers. Wij zijn in Nederland zo vertrouwd met deze rijkdommen en vinden het zo vanzelfsprekend dat die vogels er zijn, dat wij ons nauwelijks realiseren dat niet alleen wij in Nederland met hen te maken hebben, maar ook andere landen met ons. Deze vogelwereld is internationaal bezit.

Onze eigen broedvogels, zoals kievit en grutto trekken in nazomer en herfst weg naar Zuid-Europa en Afrika. In augustus arriveren hier de steltlopers uit Noord-Europa en Siberië. Nederland is als deltagebied en als waterland twee keer per jaar het doortrekgebied voor miljoenen water- en weidevogels op hun jaarlijkse reis van noord naar zuid of van oost naar west en omgekeerd. Deze scharen kunnen zich alleen handhaven wanneer zij in hun broedgebieden op hun trekroutes en in de winterkwartieren voldoende voedsel en veiligheid vinden.

De stelselmatige achteruitgang van enkele soorten hebben natuur- en vogelbeschermers en jagers ertoe gebracht onderzoekingen te beginnen om meer gegevens te verkrijgen over die soorten, hun doen en laten en hun aantallen.

Onder auspiciën van het Internationale Bureau voor het Onderzoek van Watervogels (International Wildfowl Research Bureau, IWRB) zijn daardoor sedert 1948 internationale vogeltellingen georganiseerd, waarvan wij veel hebben geleerd. In Nederland is dat gedaan door het ITBON (Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur) te Arnhem en het RIVON (Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek t.b.v. het Natuurbehoud) te Zeist. Uit deze onderzoekingen bleek dat er voor die vogelscharen op vele plaatsen gevaren dreigen, zowel door het verloren gaan van de voor hen onmisbare voedselterreinen, bijvoorbeeld door ontwatering of inpoldering, als door overmatige bejaging, vooral in Zuid-Europa. Om nu te weten te komen welke wateren en moerassen en laaggelegen graslanden voor de water- en weidevogels het allerbelangrijkste zijn, is in 1962 in Frankrijk een internationale conferentie gehouden, de MAR-conferentie genoemd (afkorting van marshes, marais en marismas). Deskundigen van vrijwel alle Europese en Noordafrikaanse landen hebben toen en ook daarna nog meegewerkt aan een lijst van gebieden, die voor de water- en weidevogels internationaal de meeste betekenis hebben.

Deze MAR-lijst is in 1965 verschenen (publikatie nr 5 van de IUCN (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) te Morges in Zwitserland. Hij bevat van 31 landen gegevens over hun vijf tot tien belangrijkste water- en moerasgebieden. Van Nederland zijn daarin o.m. opgenomen de Waddenzee, de Zeeuwse stromen, het N.W.-Overijssels en Z.O.-Friese plassengebied, enkele duinmeren en de meest bezochte ganzen-pleisterplaatsen.

Als vervolg op de MAR-conferentie werd in 1963 in St. Andrews (Schotland) de Eerste Europese conferentie voor het behoud van watervogels georganiseerd. Daar kwamen de bescherming en het beheer van de water- en moerasgebieden ter sprake en de gevaren die deze en de watervogelpopulaties bedreigen. Er werd veel aandacht besteed aan verbeteringen van jachtregelingen in verschillende (vooral Zuid-europese) landen. Het IWRB werd en wordt daarbij in belangrijke mate geholpen door de Internationale Jachtraad, de overkoepelende internationale organisatie van jagers. Vele jagers hebben bijzonder veel gedaan voor het behoud van de water- en weidevogelstand.

Jonge scholekster

Foto: Mej. L. v. Vliet

Zingende rietgors

Foto: H. L. Kortekaas

De Tweede Europese conferentie voor het behoud van watervogels werd in mei 1966 in Nederland in Noordwijk gehouden. Net als bij de eerste waren daar uitgenodigd vertegenwoordigers van de ministeries die de belangen van natuurbehoud en die de jachtbelangen behartigen. Dit keer zijn er 35 landen uitgenodigd. Daarvan namen er 26 de uitnodiging aan en uiteindelijk kwamen er afgevaardigden van 24. Daarbij waren alle Noord- en Westeuropese landen, uit Oost-Europa Rusland, Polen, Tsjecho-Slowakije, Roemenië en Bulgarije, en verder ook Turkije, Israël en Tunesië. Op deze bijeenkomst kwamen ter sprake: 1) de stand van zaken betreffende de bescherming van de gebieden opgenomen in de MAR-lijst; 2) de

mogelijkheden tot verdere internationale samenwerking; en 3) de organisatie van internationaal gecoördineerd steltloperonderzoek. In tegenstelling tot het eenden- en het wildeganzenonderzoek moet het onderzoek van de steltlopers, althans in internationaal verband, nog op gang komen.

De resultaten van de conferentie waren bemoedigend. In alle landen blijkt begrip te bestaan voor de betekenis van het behoud van de waterrijke gebieden en wil men meewerken om dit te bereiken. De waarde van de MAR-lijst werd zo hoog aangeslagen dat werd voorgesteld, in het bijzonder door de Russische afgevaardigden, de lijst uit te breiden met gegevens van alle landen, waar de Europese en Siberische broedvogels doortrekken en overwinteren. Dat betekent uitbreiding van de lijst met gegevens van alle landen van Noord- en Centraal-Afrika, van het Midden-Oosten en van Zuid-Azië tot en met India en Pakistan. Het is een geweldig werk, dat moet worden verzet, maar het is voor het behoud van de ook in economisch opzicht zo belangrijke watervogelpopulaties, de moeite ten volle waard.

De gedachtenwisselingen betreffende het verder brengen van de internationale samenwerking leidde ertoe, dat zal worden onderzocht of het mogelijk zal zijn te komen tot een internationale overeenkomst (conventie), waarbij de landen zich verbinden die belangrijkste wateren en moerassen zo veel als mogelijk is in stand te houden vanwege hun internationale betekenis. Dit wil *niet* zeggen, dat daar dan nooit iets zou mogen veranderen; wèl dat er bij ontwaterings- of inpolderingsplannen grondig zal moeten worden onderzocht of de ingreep - gezien de biologische betekenis van het gebied - internationaal verantwoord is.

Dat zou dus kunnen gelden voor de moerassen van de delta van de Donau in Roemenië, voor die van de Evros in Griekenland, voor die van Guadalquivir in Italië en Frankrijk en ook voor de Nederlandse, de Duitse of de Deense Waddenzee.

De bijeenkomst te Noordwijk was in alle opzichten opbouwend. Het ziet ernaar uit, dat het mogelijk zal zijn - dank zij de reeds bestaande goede samenwerking op wetenschappelijk terrein - te komen tot een gemeenzaam streven naar behoud en doelmatig beheer van wateren en moerassen in een gebied, dat in ieder geval geheel Europa en Siberië omvat. Dat betekent verwezenlijking van voor het behoud van de vogels onmisbare netwerken van reservaten en rustgebieden. Deze moeten worden ingesteld in de broedgebieden, in de voedselterreinen en de pleisterplaatsen op de trekwegen en ook in de overwinteringsgebieden.

Voor Nederland komt dat in grote trekken neer op het streven naar de instelling van allereerst reservaten in broedgebieden, te weten onze plassen en moerassen voor onze watervogels en in onze graslanden, heiden en duinvalleien voor onze weidevogels. Wij zullen ook moeten streven naar het instellen van rustgebieden, eventueel reservaten voor doortrekkende en overwinterende watervogels en steltlopers. Deze zullen grotendeels kunnen samenvallen met de broedvogelreservaten in de moerassen en graslanden. Er moet daarbij evenwel ook worden gedacht aan de belangrijke fourageer- en rustgebieden langs onze kusten (in de eerste plaats de Waddenzee) en de riviermonden.

Nederland is al een heel eind gevorderd met het behoud van dergelijke gebieden, maar wij zijn toch nog lang niet zover als wij uiteindelijk zullen moeten zijn. In dat opzicht was de bijeenkomst te Noordwijk ook voor Nederland van speciale betekenis. Het is namelijk nog eens extra goed naar voren gekomen hoe belangrijk Nederland voor de water- en weidevogels is. Dat is het niet alleen vanwege de broedterreinen, maar ook als doortrek- en overwinteringsland. Nederland mag zich

Eieren van de meerkoet

Foto: Mej. L. van Vliet

gelukkig prijzen zoveel natuurlijke rijkdom te mogen beheren. Wij moeten ons dan echter ten volle van onze verantwoordelijkheid bewust zijn en ook op dit gebied 'internationaal' kunnen denken. Dat is hard nodig in een tijd als deze, waarin de natuur toch al, op zoveel verschillende manieren en vaak onvermijdelijk, ernstig wordt bedreigd.

Albinistische Merels II

In Enschede komen rondom en op het terrein van de Gemeentelijke Reinigingsdienst drie albinistische merels voor, waarvan één vrouwelijke. Eén van die merels is al vier jaar waargenomen en inderdaad is het wit steeds meer toegenomen. Ook in het Volkspark is wel eens een albinistische merel waargenomen.

H. L. Berghuis

Merels

Naar aanleiding van het artikel in uw blad van juni 1966 over albinistische merels deel ik u mede, dat ik voortdurend in enige voortuinen in de Hoflaan alhier (Kralingen, villawijk van Rotterdam) een mannetjesmerel zie met een grijze kop. Verder zijn er geen kleurafwijkingen. Ik weet niet waar deze merel heeft genesteld en dus ook niet of er jongen zijn.

Nu ik het toch over merels heb: In de achtertuin van mijn huis, Hoflaan 104, heeft verleden jaar een merel gebroed. Er waren enige jongen in het nest. Op een goed ogenblik zag ik de mannetjesmerel van het nest vliegen, waarbij deze direct in een hevig gevecht raakte met een andere mannetjesmerel. De volgende dag bleek het nest te zijn verlaten en waren de jongen dood.

Verdere misschien onbelangrijke waarneming is deze dat dit jaar in mijn tuin voortdurend, schijnbaar in harmonie, twee mannetjesmerels op zeer korte afstand van elkaar aan het fourageren zijn. Deze merels zijn goed herkenbaar omdat er één wel een staart heeft en de andere niet. Zo nu en dan echter ontbrandt er een hevige ruzie, waarbij de merels tegen elkaar opspringen, maar daarna gaat het voor zover ik dat kan nagaan dagen-lang weer geheel goed.

Mr J. W. W. van der Hoeven

Merel

Op 2 februari 1966 hoorde ik 's avonds tien minuten voor twaalf een merel fluiten op het dak van een flat tegenover de onze.

Het was een prachtige avond (bijna nacht), wel erg koud, maar de maan stond helder aan de hemel. Ik ben niettegenstaande die kou toch op het balkon gaan staan, want ik geloofde mijn oren niet. De burens aan de overkant trokken ook hun gordijnen open om naar buiten te kijken. Vergissen was niet mogelijk, het was veel te schoon. Enige ogenblikken daarna hield het fluiten op omdat er een auto met veel lawaai en claxoneren voorbij kwam.

Komt het meer voor, dat een merel zó vroeg en in die koude fluit?

Mej. S. A. van Baaren